

Vold mot barn

Hvilke konsekvenser kan det få når barn utsettes for vold i nære relasjoner, og på hvilke måter kan kunnskap om temaet hjelpe sosialarbeideren i arbeidet med disse barna?

Kandidatnummer: 9029

VID vitenskapelige høgskole

Oslo

Bacheloroppgave

Bachelor i Sosialt arbeid

Kull: Sosdel 15

Antall ord: 8492

06.05.2019

Sammendrag

Vold mot barn i nære relasjoner er et alvorlig problem for de barna det gjelder, men er også et problem på samfunnsnivå. Det kan gi ulike konsekvenser senere i livet for de som er utsatt, og samfunnskostnadene er store. Problemstillingen i denne oppgaven er: *Hvilke konsekvenser kan det få når barn utsettes for vold i nære relasjoner, og på hvilke måter kan kunnskap om temaet hjelpe sosialarbeideren i arbeidet med disse barna?* Med kunnskap om vold mot barn, tilknytning og traumebevisst tilnærming, kan det være lettere å oppdage de barna som utsettes for vold i hjemmet. Det vil også kunne være lettere å forstå disse barna og hjelpe dem slik at det er mulig å redusere konsekvensene etter vold.

Abstract

Violence against children in close relationships is a serious problem for the children it applies, but also a problem in a social level. This can give different consequences for the children later in life, and the social costs are large. This task will illuminate which consequences violence to children in close relationships can give, and in which way knowledge about the theme can help the social worker in approach to these children. With knowledge about violence against children, attachment and how trauma affects the children, it may be easier to discover those who are exposed to violence at home. It may also be easier to understand these children and help them so it would be possible to reduce consequences of violence.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Tema og forforståelse	1
1.2 Problemstilling	2
1.3 Begrepsavklaring og avgrensning	2
1.4 Sosialfaglig relevans	3
1.5 Oppgavens struktur	4
2 Metode	6
2.1 Beskrivelse av metode	6
2.2 Fremgangsmåte og søkestrategier	6
2.3 Litteratur og kildekritikk	7
3 Teori og relevant forskning	9
3.1 Vold mot barn	9
3.2 Tilknytning	12
3.3 Traumer og traumebasert tilnærming	13
4 Drøfting	16
4.1 Konsekvenser av vold mot barn	16
4.2 Kunnskap om vold, tilknytning og traumer	18
4.3 Sosialt arbeid med voldsutsatte barn	19
5 Avslutning	22
Litteraturliste	23

1 Innledning

Barn og unge har i henhold til barnekonvensjon rett til et trygt og godt liv, der de får utfolde seg og være kreative og lekne. De har rett på omsorgspersoner som ivaretar deres interesser på alle områder, som ser dem og møter dem på de følelser som måtte komme. Dessverre opplever mange barn og unge å bli utsatt for vold av sine omsorgspersoner. Hva skjer med tryggheten da, hvor kan de søke trygghet når hjemmet som skal være den trygge havn er utrygt? Hvor lekne og kreative klarer de barna å være, og hvem ivaretar da deres interesser. Hvor ligger ansvaret når et barn utsettes for vold? Sosialarbeidere som jobber med barn bør være åpne for at vold mot barn forekommer, og i tillegg finnes voksne i barns sosiale nettverk som må se dem, og som må tørre å spørre dersom de mistenker vold.

1.1 Tema og forforståelse

Vold mot barn er et alvorlig tema, og jeg er i denne oppgaven opptatt av hvilke konsekvenser det kan få for barnas utvikling og sosiale fungering, samt hvilke innvirkninger det kan ha når det skadede barnet blir voksen. Jeg er også opptatt av i hvilken grad det vil påvirke samfunnet at barn og unge utsettes for vold og overgrep, og hvordan man kan arbeide for å forhindre eller minske konsekvensene. I min forforståelse ligger en oppfatning av at barn som er utsatt for vold ofte blir misforstått på bakgrunn av sin adferd, og dermed ikke får den hjelpen de trenger. Samtidig vil det med en slik misforståelse også ligge til rette for at volden ikke blir fanget opp på et tidlig tidspunkt, og i noen tilfeller ikke før barnet blir voksen, eller kanskje ikke i det hele tatt. Jeg har også en forforståelse om at barn som opplever vold i hjemmet har større sannsynlighet for å utvikle blant annet psykisk sykdom som voksen, med bakgrunn i hva de har opplevd som barn, noe som igjen kan gi sosiale problemer av ulik art. Slike spørsmål har jeg med denne oppgaven lyst til å belyse ved hjelp av forskning og litteratur om temaet.

1.2 Problemstilling

Følgende problemstilling utforskes i denne oppgaven:

Hvilke konsekvenser kan det få når barn utsettes for vold i nære relasjoner, og på hvilke måter kan kunnskap om temaet hjelpe sosialarbeideren i arbeidet med disse barna?

1.3 Begrepsavklaring og avgrensning

Vold

WHO, Verdens helseorganisasjon definerer vold slik:

The intentional use of physical force or power, threatened or actual, against oneself, another person, or against a group or community, that either results in or has a high likelihood of resulting in injury, death, psychological harm, maldevelopment or deprivation (WHO, 2002, s. 4).

Volden deles opp i kategoriene fysisk vold, seksuell vold, omsorgssvikt og psykologisk vold (WHO, 2002, s. 5). Fysisk vold kan deles inn i mindre alvorlig og alvorlig vold, det betyr ikke at den mindre alvorlige volden ikke er skadelig for barn, samtidig som all form for vold mot barn ifølge norsk lov er straffbart. Vold er som vi ser av definisjonen et vidt begrep, og brukes i denne oppgaven som et samlebegrep på fysisk vold, psykisk vold og seksuell vold.

Nære relasjoner

Vold i nære relasjoner brukes om vold mellom mennesker som er i nær relasjon til hverandre. Volden utøves i det skjulte, gjerne i hjemmet. Straffeloven 2005 § 282 definerer nære relasjoner som nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, samt deres slektning i rett nedstigende linje, sin slektning i rett oppstigende linje, noen i husstanden eller noen i sin omsorg. Dette vil si at det omfatter foreldre, besteforeldre, søsken, barn og barnebarn i tillegg

til ektefelle eller samboer. Vold i nære relasjoner i denne oppgaven begrenser seg til omsorgspersoner som utøver vold mot sine barn.

Videre avgrensning

Vold er et tema som favner bredt. Dette foregår på flere ulike arenaer og kan utøves av voksne mot voksne, av voksne mot barn, men også barn kan utøve vold mot barn. Jeg har derfor valgt å avgrense temaet til å dreie seg om vold mot barn som utføres av omsorgspersoner, det vil si voksne tilknytningspersoner som utøver vold mot barn. Dette vil bli omtalt som vold i nære relasjoner, vold i hjemmet eller vold i barndommen. Med barn menes i denne sammenheng 0-18 år. Vold mot barn kan forekomme en gang eller det kan skje gjentatte ganger over tid. Siden det er vold over tid som kan gi de største konsekvenser, er det dette som er aktuelt, altså barn som lever med vold i hjemmet og står i fare for å utvikle komplekse traumer. Traumer kan utvikles etter mange ulike typer hendelser, men er i denne oppgaven knyttet til traumer etter vold. Skam er et tema som er forbundet med vold. Jeg har i denne oppgaven valgt å utelate dette selv om det også er en konsekvens. Dette fordi jeg ser at skam alene kunne være en problemstilling. Kulturelle forskjeller diskuteres heller ikke i oppgaven.

1.4 Sosialfaglig relevans

I Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner, beskrives vold i nære relasjoner som et alvorlig problem med tanke på enkeltindividers helse, samtidig som det får konsekvenser på samfunns nivå (Justis- og beredskapsdepartementet 2017, s. 8). Konsekvensene for enkeltindivid og samfunn er store, for eksempel begrenset livsutfoldelse for den enkelte og kostnader for samfunnet i form av fysisk og psykisk helsehjelp. Å bli stående utenfor arbeidslivet på grunn av store fysiske eller psykiske plager vil være en realitet for mange som er utsatt for vold som barn. Dette vil gi samfunnsøkonomiske kostnader, men også økonomiske utfordringer for den det gjelder (Justis- og beredskapsdepartementet 2014-2017, s. 5). Regjeringens tall fra 2016 på samfunnskostnader knyttet til vold i nære relasjoner er satt til 4,5- 6 milliarder kroner i året (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016-2017, s.7). Regjeringen laget i 2017 et nytt styringssystem for læringsutbytte i helse- og sosialfaglige

utdanninger, med tanke på å styrke kompetanse rundt risikofaktorer som blant annet omsorgssvikt, vold og overgrep (Justis- og beredskapsdepartementet 2017, s. 15). Dette er med på å forsvare sosialfaglig relevans i forhold til temaet vold og overgrep mot barn. Tidlig intervensjon og forebygging av vold mot barn vil kunne bidra til å minske konsekvensene både for det enkelte barn, og på samfunnsnivå. Sosialt arbeids fag innebærer å hjelpe mennesker med å løse sosiale problemer. Det har fokus på relasjoner og omgivelser og skal hjelpe mennesker som er i en vanskelig livssituasjon (Levin 2004, s. 10 & Hansen & Solem, 2017, s.25). Barn som utsettes eller har vært utsatt for vold trenger hjelp til å fortelle om det, og til å takle de traumene de får, slik at de har en større mulighet for å unngå redusert livsutfoldelse og vansker med å delta i samfunnet for øvrig. Sosialarbeidere har et helhetlig blikk både samfunnsmessig og på individnivå, og er dermed i stand til å se ulike sider ved barns atferd, slik at de kan hjelpe til med å fange opp barn som utsettes for vold av omsorgspersoner (Hansen & Solem, 2017, s. 29). Videre vil sosialarbeideren ha fokus på nettverk, som skole, venner, familie og fritidsaktiviteter. Å se nytten av at dette kan virke som et støtteapparat for barnet, for å forhindre store ettervirkninger av traumer etter vold i hjemmet.

1.5 Oppgavens struktur

Denne oppgaven er delt inn i innledning, metode, teori og relevant forskning, drøfting og avslutning. I innledningsdelen har jeg begrunnet mitt valg av tema, samt redegjort for min forforståelse. Her er også problemstilling og avgrensning, noen begrepsavklaringer og en redegjørelse for temaets sosialfaglige relevans, og til slutt denne biten om oppgavens struktur. Metode delen av oppgaven består av beskrivelse av metode som er benyttet under oppgaveskrivingen, hvilke fremgangsmåte jeg har brukt for å finne litteratur og hvilke søkemetoder jeg har benyttet. Til slutt i denne delen har jeg litteraturgjennomgang og kildekritikk. Delen med teori og relevant forskning består av teori og forskningsgrunnlag som er relevant til valgt tema. Her inngår vold, tilknytning og traumer. Kapittelet om vold handler om resultater i tre forskningsrapporter; Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) sin rapport om vold og overgrep i Norge- rapport 1/14, velferdsforskningsinstituttet NOVA sin rapport om vold og overgrep mot barn og unge, en helt fersk rapport fra NKVTS, samt en kvalitativ undersøkelse foretatt av Aadnanes og

Gulbrandsen. Annen relevant litteratur om vold er også benyttet. Tilknytning er redegjort for da kunnskap om dette kan være til hjelp i arbeidet med barn som utsettes for overgrep.

Traumer er redegjort for da dette kan være en konsekvens av å oppleve vold i hjemmet, og kunnskap om dette vil være viktig i arbeidet med barn som utsettes for vold. I drøftingsdelen benytter jeg teori og forskningsgrunnlag til å drøfte problemstillingen i oppgaven.

Avslutningen avrunder det hele.

2 Metode

2.1 Beskrivelse av metode

Denne oppgaven er et litteraturstudie som er en kvalitativ metode. Ved å samle inn forskningsmateriale, samt annen relevant litteratur, skal jeg kunne komme frem til en løsning på problemstillingen. Kvantitative undersøkelser gir enheter som er målbare, i form av tall, mens kvalitative undersøkelser gir mer inngående informasjon (Dalland, 2012, s. 112). Jeg skal ikke gjøre observasjoner og intervjuer selv, men bruke det som allerede finnes av undersøkelser og teorier rundt temaet. I denne forbindelse vil det være viktig å vurdere kildene, være kritisk og oppmerksom på i hvilken grad flere har kommet frem til samme eller motsatt resultat, for å kunne vurdere pålitelighet i kildene, og i tillegg se på hvordan man har kommet frem til resultater i undersøkelser.

2.2 Fremgangsmåte og søkestrategier

Litteratursøk ble foretatt flere ganger i perioden jeg jobbet med problemstillingen og oppgaven. Jeg benyttet oria, academic search elite og google scholar for å finne frem til ulike publikasjoner. Jeg fant raskt ut at det var nyttig å benytte litteraturlistene på artikler og studier som jeg lette opp. Kanskje var dette også den mest effektive måten å finne relevant litteratur. På den måten fant jeg dermed frem til kilder som var mye brukt, og som med det kunne regnes som pålitelige. Ikke alle, og særlig utenlandske artikler eller publikasjoner var like enkle å få tak i, men jeg fant likevel frem til det jeg trengte. Søkeord jeg benyttet var: Domestic violence, maltreatment, child abuse, violence against children, neglect, vold, overgrep, vold i nære relasjoner, vold mot barn, traumer, i tillegg til titler jeg fant interessant i litteraturlister. Det ble etter hvert veldig mye litteratur, så det krevdes en stor jobb med å sortere og finne det som var mest relevant, nyttig og pålitelig i forhold til min problemstilling. Strategien ble å i hovedsak benytte kilder som jeg så gikk igjen i flere litteraturlister.

2.3 Litteratur og kildekritikk

I litteraturstudie vil det ofte være sekundærkilder som henviser til primærkilder. Jeg har så langt det lar seg gjøre gått tilbake til primærkilde, og benyttet dette. Det er ofte de samme primærkildene som benyttes i ulike sekundærkilder, noe som styrker påliteligheten.

Det har i senere år vært mye fokus på vold i nære relasjoner og tre rapporter om temaet er av interesse, og er benyttet i oppgaven. To av dem er i regi av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), hvorav den ene ble lansert 21.mars i år, den tredje er utført av NOVA. I tillegg til dette har Margrete Aadnanes og Liv Mette Gulbrandsen gjort en undersøkelse som er interessant.

Rapport 1/2014; *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*, er en landsomfattende undersøkelse foretatt som telefonintervju av norske kvinner og menn mellom 18 og 75 år i 2013. Dette er en kvalitativ omfangsstudie, som tar for seg vold mot barn og voksne i nære relasjoner, seksuelle overgrep, psykisk helse, samt sammenhengen dette har for livskvalitet og helse. Selv om undersøkelsen er relativt ny, skal man være oppmerksom, og se med et kritisk blikk på at undersøkelsen tar for seg noe som foregikk for mange år tilbake, noe som kan gjøre at tallene på omfanget av vold mot barn er misvisende i forhold til dagens situasjon. Lovverket i forhold til vold har også forandret seg fra 1939 til dags dato. I dag er det som i undersøkelsen kategoriseres som mindre alvorlig vold ikke lov i henhold til straffeloven.

NOVA's rapport *Vold og overgrep mot barn og unge- omfang og utviklingstrekk 2007-2015* er en undersøkelse blant ungdom mellom 18 og 19 år. En undersøkelse ble foretatt i 2007 og samme undersøkelse foretatt i 2015. Dette for å undersøke forekomst av vold og overgrep mot barn, samt utviklingstrekk over tid. Denne rapporten sammenlikner altså resultatene fra undersøkelsene som er gjort i 2007 og 2015. Rapporten tar for seg fysisk vold utøvet av foreldre, vold foreldrene imellom som barn er vitne til og seksuell vold. Undersøkelsene lar seg sammenlikne fordi de er gjort på samme måte, utvalget er det samme på begge undersøkelsene, samt at den omfatter noenlunde like spørsmål om vold og overgrep. Denne rapporten gir ny og viktig kunnskap rundt opplevd vold og overgrep i barndommen. At deltakerne er 18-19 år gjør også at informasjonen er relativt ny, da det ikke er lenge siden de var barn.

Rapport 1/2019; *Vold i oppveksten, varige spor? En longitudinell undersøkelse av reviktimisering, helse, rus og sosiale relasjoner hos unge utsatt for vold i barndommen*. Dette er en helt fersk rapport foretatt av NKVTS, der det tre ganger er gjort telefonintervju om vold og overgrep. 12-18 måneder etter første intervju, blir personer som har opplevd vold i barndommen og personer som ikke har det valgt ut. 24-31 måneder etter gjøres intervju på nytt. Deltakerne var ved første undersøkelse mellom 16 og 33 år. Man skal være oppmerksom på at deltakerne kan ha ulik oppfatning av begreper som brukes i undersøkelsen, samtidig som at det er subjektive opplevelser som kommer fram, noe som kan påvirke resultatene i undersøkelsen. I tillegg spørres det om opplevelser som ligger tilbake tid, noe som kan ha betydning for hvordan man ser på dette i dag. Dette er faktorer som kan påvirke resultatet i rapporten.

Aadnanes og Gulbrandsens undersøkelse *Young people and young adults experiences with child abuse and maltreatment: Meaning making, conceptualizations, and dealing with violence. Qualitative Social Work*, er en kvalitativ undersøkelse der unge menn og kvinner med ulik bakgrunn sosialt, kulturelt og etnisk ble spurt om vold i familien. 13 personer mellom 17 og 30 år ble intervjuet. Denne undersøkelsen gir en inngående informasjon om de få som deltar, og er derfor ikke ment å generalisere, men heller se på fenomenet vold.

Barn, vold og traumer. Møte med unge i utsatte livssituasjoner, av Øverlien, Hauge og Schulz har vært en viktig bok som jeg har brukt en del i oppgaven. *Vold mot barn* av Mevik, Lillevik & Edvardsen er i tillegg til rapportene brukt i kapittelet om vold. *Barn som lever med vold i familien* av Heltne og Steinsvåg, *Barn i risiko* av Kvello og *Barndommen varer i generasjoner* av Killèn er bøker jeg også har valgt å bruke, særlig i kapittelet om tilknytning da det er relevant litteratur for temaet, og utfyller hverandre. Jeg har forsøkt å finne litteratur som er så ny som mulig, og den eldste som er brukt er fra 2010, noe jeg anser som akseptabelt. *Barn og traumer. En håndbok for foreldre og hjelpere*, av Atle Dyregrov, *Hvordan kan vi forstå og hjelpe barn som har vært utsatt for traumer* av Jensen, T.K og *Traumebevisst tilnærming* av Andersen, I.L er brukt som teori til traume delen. I tillegg har jeg brukt regjeringens handlingsplaner i oppgaven da disse er relevant blant annet i forhold til å belyse konsekvenser av vold i hjemmet. Kildene er nøye utvalgt, forfatterne er kjente og mye henvist til i annen litteratur rundt emnet. Jeg anser derfor kildene som pålitelige.

3 Teori og relevant forskning

3.1 Vold mot barn

I følge FN's barnekonvensjon har barn rett til omsorg og beskyttelse. Foreldre skal ivareta denne retten for sine barn, ved å gi dem den omsorg de trenger, gi tilfredsstillende trygghet og gi trøst når noe er vanskelig. Barn som opplever vold og overgrep i hjemmet, har mindre eller ingen mulighet for å få den trøsten og omsorgen de trenger etter slike opplevelser, de er ofte overlatt til seg selv. Dette gjør at barnets utvikling påvirkes i negativ retning, og muligheten for resiliens er svekket (Skjørten, Hauge, Langballe, Schultz, Øverlien, 2016, s.94). Ulike studier viser at det er en sammenheng mellom opplevd vold og overgrep i barndommen og psykiske problemer, somatiske helseproblemer og risikoatferd, som for eksempel rusavhengighet, som voksen (Thoresen & Myhre, 2016, s. 152). I tillegg kan det å ha opplevd vold i barndommen føre til lav utdanning og dermed i ytterste konsekvens fattigdom (Thoresen & Myhre, 2016, s. 160).

Hjemmet er en privat sfære, der det forgår mye som ikke ser dagens lys. Det kan være positive hendelser og måter familien lever sine liv på som ikke er skadelig for barn, men det kan også være negative hendelser som setter dype spor. Noen ganger er det ikke synlig hva som foregår i hjemmet og vold i hjemmet kan på denne måten forbli innenfor husets fire vegger (Myhre, 2016, s. 102). Man kan tenke seg at vold i hjemmet dermed er underrapportert. Ofte søker ikke barn hjelp hos politi, helsetjenester eller andre profesjonelle når de utsettes for vold i hjemmet. Det kan være flere grunner til dette. Barn er lojale mot sine foreldre uavhengig av hva de utsetter dem for, noe som kan gjøre at barna frykter hva som vil skje med foreldrene dersom de søker hjelp (Skjørten et.al, 2016, s. 95).

I NKVTS sin rapport 1/2014, om vold og voldtekt i Norge, kommer det frem at 33% menn og 27% kvinner hadde opplevd mindre alvorlig fysisk vold fra omsorgspersoner i barndommen. Med mindre alvorlig menes lugging, bli slått med flat hånd og klyping. 5,1% menn og 4,9% kvinner hadde i barndommen opplevd alvorlig fysisk vold, som å bli slått med knyttneve, bli sparket eller banket opp av omsorgspersoner. 15,4% jenter og 11,2% gutter hadde opplevd psykologisk vold fra omsorgspersoner. Studien viste også at volden ofte forekom for første gang i barnehagealder eller småskolealder, og at det er både kvinnelige og mannlige

omsorgspersoner som har utøvd vold, men noe oftere forekomst av vold utført av mannlige omsorgspersoner. Videre viser studien at 70% av kvinnene som har vært utsatt for fysisk vold også har opplevd psykologisk vold fra omsorgspersoner, mot 11,5% som hadde opplevd psykologisk vold, men ikke fysisk vold av omsorgspersoner. Hos menn er dette tallet 60%. Studien viser også stor forekomst av opplevd vold i voksen alder, dersom man har vært utsatt for dette som barn, større enn om man ikke har opplevd vold som barn (Thoresen & Hjemdal, 2014, s. 15-17). I denne studien ble kvinner og menn i alderen 18-75 år, i 2013, intervjuet blant annet om vold og overgrep i barndommen, og en oversikt over alderskohort viser en tydelig nedgang i mindre alvorlig vold fra omsorgspersoner. Når det gjelder alvorlig vold har også denne hatt nedgang, men ikke like stor. Det vises også en større nedgang for mennene som svarte på undersøkelsen enn kvinnene. I følge kvinnenes svar hadde det vært en oppgang i seksuelle overgrep mot dem som barn mellom 1939 og 1995 (Thoresen & Hjemdal, 2014, s. 70).

I følge NOVA rapporten har 21% av ungdommene som deltok på undersøkelsen i 2015 opplevd fysisk vold i oppveksten, utøvet av minst en av foreldrene. I 2007 var dette tallet 25%. Grov vold, derimot, svarer 6% at de har vært utsatt for. 8% av deltakerne hadde sett eller hørt at den ene forelder ble utsatt for fysisk vold. Den grove volden var også i dette tilfellet lavere, med 4%. Når det gjelder seksuell vold, oppga 23% at de hadde vært utsatt dette i minst en form i løpet av barndommen, og av disse var jentene mer utsatt enn gutter. Seksuell vold i denne undersøkelsen omfatter seksuell vold i familien, men også utenfor, noe som gjøre at disse tallene ikke vil være riktige i forhold til at denne oppgaven omhandler vold i hjemmet. Rapporten viser at mild fysisk vold fra foreldre er redusert fra 2007 til 2015, mens den grove volden forholder seg stabil. Den viser også noe nedgang i forbindelse med seksuell vold (Mossige & Stefansen, 2016, s. 10-11).

Disse to rapportene viser i hovedsak forekomst av vold i hjemmet, mens den nyeste rapporten fra NKVTS, 1/2019, *vold i oppveksten: varige spor?* tar for seg forekomst og konsekvenser dette har over tid. Når det gjelder forekomst viser rapporten at en av tre som ble utsatt for vold som barn hadde blitt utsatt for ny vold i andre runde av undersøkelsen, 12-18 mnd etter og 39,4% etter tre år. Risikoen for å bli utsatt for vold som voksen har en tydelig sammenheng med å ha blitt utsatt for vold som barn, særlig dersom volden opptrådte i sen barnealder (Aakvaag & Strøm, 2019, s.12 og 67). Rapporten viser tydelig konsekvenser av å oppleve vold som barn. Det var en større forekomst av psykiske problemer hos de som var

utsatt for vold i barndommen enn de som ikke var det, og problemene var større hos de som var utsatt for flere typer vold. En signifikant sammenheng var det også med psykiske problemer der man var utsatt for vold også i voksen alder. Også signifikant flere fysiske helseplager ble rapportert hos de som var utsatt for vold som barn enn de som ikke var det, særlig for de som var utsatt for seksuell vold og psykisk vold (2019, s 79, 81). Konsekvenser som selvmordsforsøk og selvskading er høyst reelt, da halvparten av de som hadde opplevd vold som barn rapporterte om dette. Bruk av rusmidler var mer utbredt hos de som hadde opplevd vold og hadde sammenheng med å ha opplevd vold også som voksen (2019, s. 13). Denne undersøkelsen tar også for seg sosiale sammenhenger og sosiale relasjoner i forbindelse med vold, noe som er interessant da dette i liten grad har blitt undersøkt tidligere. De som opplevde vold som barn, hadde dårligere sosial støtte, samt dårligere familieforhold. Ensomhet og vansker med å søke sosial støtte var også et problem for de voldsutsatte. I tillegg til dette opplever de oftere at de blir sviktet av mennesker de stolte på, og de opplever at andre trekker seg tilbake etter at volden ble kjent. Bekymring rundt hva andre tenker om at de har blitt utsatt for vold er stor. Et annet interessant funn er at de som har blitt utsatt for vold som barn har større sannsynlighet for å bli mobbet enn de som ikke er utsatt (2019, s. 14).

Braarud & Raundalen (2011) viser til metaanalyser der ulike studier er slått sammen. Konklusjoner fra disse metaanalysene viser at atferdsproblemer og emosjonelle problemer er større hos barn som utsettes for vold i hjemmet enn andre barn, samtidig som mengde og alvorlighet av volden har betydning for disse konsekvensene. Innvirkning på kognitive funksjoner og skolerelaterte problemer fant de ikke like tydelige sammenhenger på. Adverse childhood experiences (ACE), som er en omfattende amerikansk studie, viser også en sammenheng mellom vold i barndommen og utvikling av fysisk og psykisk helse i voksen alder (Chapman et.al, 2004).

Aadnanes & Gulbrandsen sier i sin undersøkelse at forståelsen av volden kan være ulik, og at blant annet sosial kontekst kan påvirke hver enkelt sin oppfatning og forståelse av vold, samt at opplevelsen og forståelsen av volden kan forandres over tid. Dette går begge veier, både at man som barn opplever vold som man i voksen alder ikke lenger forstår som vold, men også at man som voksen kan forstå at man som barn har blitt utsatt for vold, selv om man som barn ikke oppfattet det slik. Ett av funnene i denne undersøkelsen er at psykisk og emosjonell vold kan være mer skadelig enn fysisk vold (Aadnanes & Gulbrandsen, 2017).

3.2 Tilknytning

John Bowlby har forsket på tilknytningsteori og funnet at alle barn har tilknytning til sine foreldre på en eller annen måte. Tilknytningen handler om i hvilken grad foreldrene er i stand til å møte barnas behov følelsesmessig og om de er sensitive for barnets behov for beskyttelse og trøst (Killèn, 2018, s. 51). De tilknytnings erfaringer barn får tidlig i livet vil fungere som indre arbeidsmodeller senere. Om barnet opplever foreldre som er sensitive ovenfor deres behov, og klarer å tone seg inn på deres følelser, vil barnet oppleve en trygg tilknytning. På bakgrunn av dette vil barnet ha lettere for å takle utrygge hendelse senere i livet. Om barnet derimot utsettes for vold eller overgrep fra omsorgspersoner, vil barnet ikke oppleve tilknytningen som trygg. I slike tilfeller vil barnet ha vansker med å ha tillit til omsorgspersoner og andre, fordi den indre arbeidsmodellen har lagret erfaringer om at tilknytning til andre ikke er trygt (Holt & Hafstad, 2016, s. 283). Mary Ainsworth videreutviklet tilknytningsteorien sammen med Bowlby, ved hjelp av fremmedsituasjonen, der barnet eksponeres for situasjoner som kan være stressende. Metoden går ut på at barnet er i et rom sammen med tilknytningsperson, henholdsvis mor eller far, for deretter å etterlates i rommet alene og sammen med en fremmed. På denne måten observeres tilknytningskvaliteten barnet har til omsorgsperson (Killèn, 2018, s. 54 & Torsteinson, 2011, s.67). Denne tilknytningen vil ha betydning for hvordan barnets relasjoner til andre mennesker blir senere i livet (Kvellido, 2010, s.89). Tilknytningskvalitet deles inn i A- utrygg, unnvikende, B- Trygg, C- utrygg, ambivalent og D- Desorganisert, desorientert. A, B og C har alle tre til felles at det er forutsigbarhet ved at det er gjenkjennelige strategier eller mønstre i barnets tilknytning. D vil ikke ha noen form for mønster, og barnet har problemer med hvordan det kan komme i kontakt med tilknytningspersonen i stressede situasjoner (Killèn, 2018, s. 55 & Torsteinson, 2011, s.67). Barn som har utviklet en trygg tilknytning, har omsorgspersoner som er sensitive for barnets behov og svarer på barnets følelser. På denne måten er omsorgspersonene tilgjengelig og barnet er trygg på at det får trøst og omsorg når det er behov for det. Barn med utrygg, unnvikende tilknytning har omsorgspersoner som ikke er tilgjengelig og sensitive for barnets behov, noe som gjør at barnet til slutt ikke søker trøst og omsorg fordi det ikke forventer å få det. Det kan se ut som om barnet ikke har behov for omsorg, mens det i realiteten regulerer seg selv ned. Utrygg, ambivalent tilknytning kjennetegnes ved at barnet ikke vet om det får omsorg og trøst ved behov. På bakgrunn av dette vil barnet intenst forsøke å oppnå omsorg og trøst, og når det oppnås, vil barnet ikke ta imot. Barn med desorganisert, desorientert tilknytning lever gjerne i frykt. Omsorgspersoner er ikke tilgjengelig og barnet

unngår gjerne omsorgspersonen i stressende situasjoner. Barn som lever med vold i hjemmet har gjerne denne tilknytningsformen (Killèn, 2018, s. 56, Kvello, 2010, s. 90-95 & Torsteinsen, 2011, s. 66-71)

3.3 Traumer og traumbasert tilnærming

Traumer kan være en eller flere hendelser, som utgjør alvorlig trussel mot eget eller andres liv, samt gjør personen redd og gir en følelse av hjelpeløshet (Jensen, 2007, s. 295). Traumer kan være menneskeskapt eller naturskapt. I denne oppgaven er det menneskeskapte traumer som er aktuelt, nærmere bestemt vold i nære relasjoner. Videre omtales dette kun som traumer. Traumer kan som sagt forekomme en gang, altså enkelt traume, eller flere ganger og over tid, som kalles komplekse traumer (Andersen, 2014, s. 54).

Traumatiske hendelser vil ikke oppfattes likt av ulike barn, det er dermed også ulikheter i hvordan traumene takles. Det er flere forhold som avgjør dette, blant annet kontekst for den traumatiske hendelsen, hvilket utviklingsnivå barnet er i, hvilken fortolkning barnet har av hendelsen, hvilken mening andre tillegger hendelsen og i hvilken grad barnet opplever sosial og emosjonell støtte etter den traumatiske hendelsen (Dyregrov, 2010, s. 14 & Jensen, 2007, s. 304). Sosial kompetanse er en viktig del av barns utvikling. Utvikling av empati for å forstå andres følelser og reaksjoner, samt kjenne igjen og lære å regulere egne følelser kan bli forstyrret etter vold fra omsorgspersoner. Dette kan gjøre det vanskelig for barnet å danne gode relasjoner til andre barn. Traumene etter volden vil også kunne gjøre at barnet trekker seg unna andre barn og det kan ha problemer med å stole på andre (Holt & Hafstad, 2016, s. 287). Traumer vil kunne gi ulike ettervirkninger som kan få konsekvenser for barna der og da, men også senere i livet. Ettervirkninger av traumer kan blant annet være frykt og angst, sinne eller tristhet. Barnet kan få søvnforstyrrelser og utvikle konsentrasjonsproblemer som vil kunne gå ut over skolearbeid dersom barnet er i skolealder. Det er ikke uvanlig at barn som er utsatt for traumer etter vold og overgrep blir diagnostisert med ADHD, fordi kjennetegnene på ADHD kan være så lik atferden som utvises etter at et barn er utsatt for komplekse traumer, at de forveksles (Myhre, 2016, s. 104). Hos noen barn kan regresjon inntreffe, det vil si at barnet settes tilbake i utvikling. Barn som er tørre kan begynne å tisse på seg igjen eller de kan bli mer barnslig. Når barnet trygges vil dette som regel oppheve, men komme tilbake

dersom barnet gjenopplever den traumatiske situasjonen (Dyregrov, 2010 s. 24-33). Barn som er utsatt for traumer, og særlig komplekse traumer, kan utvikle langvarige posttraumatiske lidelser, men det er ikke slik at alle gjør det. Hvilke indre arbeidsmodeller barnet har fra før og hvilket omsorgsmiljø barnet har er avgjørende. Om barnet ikke utvikler posttraumatiske lidelser, vil det likevel kunne være risiko for andre typer belastning, som skam og følelse av skyld, atferdsvansker eller depresjon (Dyregrov, 2010, s. 15). Traumeforskning viser at når barn opplever traumer vil det ha innvirkning på utvikling innen flere områder.

Langtidsvirkning etter traumer, særlig komplekse traumer, kan være at barnet får problemer med regulering av følelser. Utvikling av følelsesregulering er viktig for at barnet skal kunne tilpasse følelser etter situasjon. Barn må lære å tolke egne følelser knyttet til kroppslige reaksjoner, men også andres følelser. Når denne utviklingen blir forstyrret som følge av traumatiske opplevelser, vil følelsene kunne komme ut av kontroll i form av overveldende følelser, og barnet kan for eksempel bruke dissosiering som strategi for å flykte fra følelsene. Barn som dissosierer står i fare for å utvikle personlighetsforstyrrelser som voksen (Dyregrov 2010, s. 36-41). Personlighets utvikling vil også påvirkes av traumer. Barna vil kunne få problemer med tillit til andre, slite med aggresjon eller bli avflatet følelsesmessig. Dette vil kunne få konsekvenser når barnet blir voksen og resultere i psykiske problemer (Dyregrov, 2010, s. 37). Forholdet til andre mennesker og selvoppfattelse vil kunne bli forstyrret. I et langtidsperspektiv vil dette kunne få konsekvenser for relasjoner og sosial fungering. Det er forsket på biologisk utvikling med tanke på traumer. Man har i senere tid funnet ut at det kan forekomme en biologisk endring hos barn som utsettes for vold og overgrep. Dette fordi produksjonen av ulike stoffer, som kortisol, kan bli påvirket og føre til endringer i den biologiske utviklingen når det gjelder det emosjonelle og kognitive (Dyregrov, 2010, s. 40).

Barns hjerne er under stadig utvikling, og påvirkes av omgivelsene. Barn som vokser opp med vold fra omsorgspersoner vil oppleve utrygghet og redsel. Dette gjør at hjernen vil utvikle seg på en måte som gjør at barnet til enhver tid er på vakt. Dette vil gå ut over barnets utvikling og evne til å utforske. En konsekvens av denne frykten som hele tiden ligger der, er at barnet utvikler en forsvarsmekanisme: Fight, flight, freeze og submit. Det vil si at barnet i situasjoner som oppleves truende kan reagere med å kjempe, flykte, stivne eller overgi seg. Dette gir en begrensning i hvordan barnet håndterer situasjoner som er vanskelig også senere i livet (Andersen, 2014, s. 56). Denne forsvarsmekanismen kan tre inn også i situasjoner der barnet ikke utsettes for vold eller overgrep, eller i lang tid etter at volden har opphørt. Dersom

barnet ikke får bearbejdet traumene, vil det altså kunne følge med videre i livet. I situasjoner som kan minne om de traumatiske hendelsene vil følelsen av fare kunne inntreffe, og en automatisk farealarm går. Disse minnene kalles triggere, og kan være lukt, lys, lyd eller gjenstander. Farealarmen gjør at forsvarsmekanismen slår inn, og reaksjonene vil være preget av tidligere vonde opplevelser og hvordan disse er håndtert (Andersen, 2014, s. 55).

Traumebasert tilnærming handler om trygghet, relasjon og følelsesregulering (Andersen, 2014). Trygghet innebærer i denne sammenheng at barnet føler seg trygt. Denne tryggheten er individuell, det som er trygt for en er ikke nødvendigvis trygt for en annen. Hvert enkelt barns følelse og opplevelse av trygghet er det som er viktig i denne sammenheng. Trygghet er en forutsetning for at en relasjon skal være god. Følelsesreguleringen blir påvirket av at barn utsettes for vold av omsorgspersoner, og gir store svingninger i hvordan følelser håndteres. Barnet har ikke fått hjelp til å regulere følelsene sine og vil dermed reagere voldsomt på følelser som i utgangspunktet er helt normale. Barn som er utsatt for traumer har derfor behov for hjelp til å regulere følelsene sine i ulike situasjoner (Andersen, 2014, s. 59-62). Trygghet, relasjon og følelsesregulering går dermed hånd i hånd i traumebasert tilnærming. Det vil være vanskelig å regulere følelser dersom barnet ikke føler seg trygt og har en god relasjon til de som skal hjelpe til med reguleringen.

4 Drøfting

4.1 Konsekvenser av vold mot barn

Flere undersøkelser viser at barn som opplever vold i nære relasjoner har større sannsynlighet for å utvikle atferdsproblemer og emosjonelle problemer, og at problemene øker i takt med alvorlighet og varighet av volden (Braarud & Raundalen, 2011). Utfordringer i forhold til skoleprestasjoner og evnen til læring viser derimot ikke like tydelig sammenheng, men det betyr ikke at det ikke kan bli et problem for noen, da konsentrasjonen for voldsutsatte barn kan bli nedsatt, noe som igjen kan føre til lærevansker (Braarud & Raundalen, 2011, s. 45). Konsekvensene av vold mot barn kan være mange. Rapporten som NKVTS nylig la frem viser blant annet til problemer med fysisk og psykisk helse, risiko for ytterligere vold, sosial marginalisering, problemer i sosiale relasjoner, selvmordsforsøk og selvskading, rusmisbruk og økt risiko for mobbing. På den ene siden kan volden i seg selv gi direkte fysisk kroppslig skade, på den annen side er det likevel ofte ikke disse skadene som følger barn som utsettes for vold i hjemmet. Reaksjoner og atferd som følge av volden derimot, vil kunne følge gjennom livet og gi psykiske og psykiske helseutfordringer (Aakvaag & Strøm, 2019, s. 73). Psykisk og emosjonell vold vil heller ikke gi synlige skader, men vil på den annen side likevel kunne gjøre mer skade enn den fysiske volden (Aadnanes & Gulbrandsen, 2017, s. 12). Denne kunnskapen kan være nyttig for en sosialarbeider å inneha i arbeidet med voldsutsatte barn.

Det er ingen tvil om at vold i hjemmet foregår i større eller mindre grad. Det er heller ingen tvil om at dette er skadelig for de det gjelder, og særlig for barn som er sårbare og har behov for omsorg og beskyttelse. Rapportene *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv* og *Vold og overgrep mot barn og unge- omfang og utviklingstrekk 2007-2015* viser likevel en nedgang i mindre alvorlig vold. På den annen side viser rapportene lite eller ingen nedgang i grov vold. Nedgangen i mindre alvorlig vold kan skyldes en endring i oppdragerstil, men også endring i lovverket. Det er i dag ikke lov å bruke noen som helst form for fysisk avstraffelse i oppdragelse. Samtidig kan det være at generell opplysning om oppdragelse og vold mot barn i oppdragelsen er med på å redusere den mindre alvorlige volden. Grunnen til at den grove volden er stabil kan være at den gjerne utøves i affekt, for eksempel ved sinneutbrudd, i tillegg til at den gjerne henger sammen med andre

risikofaktorer og andre sosiale problemer i familien (Mossige & Stefansen, 2016).

Opplysninger om oppdragelse og vold mot barn vil derfor i slike tilfeller ikke nødvendigvis gjøre at volden opphører. En annen side av dette er at volden i mange tilfeller ikke kommer frem i lyset, noe som fører til underrapportering. Frykt for at situasjonen skal forverres eller uvitenhet om at det er mulig å få hjelp er medvirkende til underrapportering. På den annen side er det noen barn som forteller om vold i hjemmet til venner eller familie som de er trygge på (Skjørten et.al, 2016, s. 95).

Som en konsekvens av å oppleve vold i hjemmet, kan barn miste sin trygge havn som familien er ment å være. Beskyttelse, omsorg og trøst er byttet ut med uvisshet og en stadig frykt om når volden inntreffer neste gang. Det viser seg at barn som utsettes for vold og overgrep, har en økt risiko for å oppleve nye voldshendelser og økt risiko for en dårlig helse både psykisk og fysisk som voksen, men tidlig intervensjon vil kunne bidra til en bedre utvikling, og forhindre eller redusere disse belastningene (Thoresen & Myhre, 2016, s. 157). Med denne kunnskapen, kan vi reise spørsmålet om det er slik at betydningen av om barn er utsatt for vold og overgrep og psykiske problemer som voksen henger sammen. På den ene siden viser forskning at det er en sammenheng, og at barn som er utsatt for vold og overgrep har større sannsynlighet for å få psykiske problemer, fysiske problemer og økt sjanse for risikoatferd i voksen alder. NKVTS sine studier og den amerikanske ACE studien bekrefter også denne sammenhengen. På den annen side er det likevel ikke slik at sammenhengen er direkte og utspiller seg for alle barn som opplever vold i hjemmet. Ulike faktorer som blant annet genetiske betingelser, om det er andre belastningsfaktorer i familien, og om det finnes beskyttelsesfaktorer rundt barnet vil ha betydning for hvorvidt disse konsekvensene gjør seg gjeldende (Thoresen & Myhre, 2016, s. 152-158). NKVTS sin rapport *Vold i oppveksten; varige spor?* viser at selv om de som opplever vold som barn har lavere sosial støtte, er nettopp denne støtten, selv om den er lav, en viktig beskyttelsesfaktor. Sosiale relasjoner og kvaliteten på disse har betydning for antall typer vold og mengde vold. God sosial støtte og gode relasjoner er med andre ord med på å minske volden (Aakvaag & Strøm, 2019, s. 116). Man kan med dette si at sosial støtte på den ene siden en beskyttelsesfaktor dersom den er god, men på den annen side en risikofaktor dersom den er fraværende.

4.2 Kunnskap om vold, tilknytning og traumer

Barns tilknytning til sine foreldre starter allerede fra fødselen, og barn som opplever at foreldrene imøtekommer deres behov, vil få en trygg tilknytning, som vil komme dem til gode senere i livet. Barn med trygg tilknytning vil utvikle indre arbeidsmodeller som hjelper dem i utrygge situasjoner, og vil gjøre det lettere å få gode relasjoner til andre mennesker gjennom livet (Kvello, 2010, s. 88 & Holt & Hafstad, 2016, s. 28). Sannsynligheten for at barn som opplever vold i hjemmet får en trygg tilknytning, er derimot mindre. Særlig dersom det ikke blir oppdaget, og barnet lever i konstant frykt. Den som skal gi trygghet blir den som gir utrygghet, barnet kan bli usikker på om det vil få trøst eller ikke og kan dermed utvikle utrygg eller desorganisert tilknytning. Denne utryggheten vil påvirke i hvilken grad barnet knytter relasjoner til andre, både som barn men også senere i livet. Barn med trygg tilknytning vil også oppleve situasjoner der følelsen av utrygghet er til stede, men muligheten til å reparere er større, fordi barnet har opparbeidet en indre arbeidsmodell som gjør at barnet tåler mer enn de som har utrygg tilknytning (Torsteinson, 2011, s. 68). Den trygge tilknytningen man opplever som barn vil altså være til hjelp senere i livet, på den annen side vil den utrygge tilknytningen kunne gi problemer med relasjoner og regulering i utrygge situasjoner senere i livet.

Kunnskapen en sosialarbeider har fra sin utdanning om hvordan barn kan reagere på traumer som følge av vold i nære relasjoner, vil være til hjelp i arbeidet med voldsutsatte barn. Når barn utagerer, er sinte, urolige og ukonsentrerte, eller når barn er introvert, må de og deres situasjon ses på med et helhetlig blikk. Her er personen i situasjonen, som er fundamental i sosialt arbeid viktig i tilnærmingen til barna (Aadnanes & Gulbrandsen, 2017, s. 11). Kanskje er det ikke ADHD som gjør barnet urolig, men som en konsekvens av volden, har barnet en atferd som kan likne. Uforståelig atferd i ulike situasjoner, må tas ut av sammenheng, og sosialarbeideren må ha forsvarsmekanismen fight, flight, freeze, submit i bakhodet. Dette for å se forbi atferden og fokusere på hva som utløser den. Kanskje vil sosialarbeideren finne et barn som opplever vold i hjemmet. Likevel er det ikke slik at alle barn med uforståelig adferd opplever vold i hjemmet, heldigvis, men det er viktig å vite at det kan være en årsak til atferden. Med kunnskap om tilknytning og traumer, vil en sosialarbeider vite at å trygge barnet og skape en god relasjon kan hjelpe barnet med følelsesregulering, noe som vil være viktig i forhold til videre utvikling hos barnet (Andersen, 2014). I tillegg, dersom barnet åpner

opp og forteller om volden, vil den kunne stanses slik at barnet etter hvert kan føle trygghet og ha en mulighet for resiliens. På den annen side kan det være vanskelig for sosialarbeideren å skape en god nok relasjon til barn med tilknytningsproblemer og traumer, noe som gjør at det kan være utfordrende å hjelpe barnet med følelsesregulering.

Kunnskapen om at risikoen for å bli utsatt for vold i voksen alder øker dersom man er utsatt for vold som barn, gjør at det vil være viktig å fange opp barn som utsettes for vold i hjemmet tidlig, slik at det er mulig å forebygge videre voldshendelser senere i livet. Dersom sosialarbeidere som arbeider tett på barna har inngående kunnskap om tilknytning og traumer, vil det være lettere å kunne avdekke og hjelpe de som utsettes for vold eller overgrep. Også det sosiale nettverket for øvrig bør ha et øye for om barn utsettes for vold i hjemmet. Dette kan for eksempel være venner, familie, skole eller trenere (Aakvaag & Strøm, 2019, s. 140). På denne måten vil det også være et felles ansvar å avdekke vold og overgrep og sørge for hjelp til de som er utsatt for dette (Birkeland, 2016, s. 298). Det er imidlertid kanskje lettere sagt enn gjort da det ligger litt i kulturen her til lands å ikke trå inn i privatlivets fred, samtidig som at vold, og kanskje spesielt seksuell vold er tabubelagt og noe man som privatperson ikke vil blande seg inn i. Likevel, «It takes a village to raise a child», og med åpenhet og fokus på temaet vil det kanskje være med på å legge til rette for en samfunnsendring, slik at vold mot barn ikke er en privatsak, men noe alle har ansvar for. Samtidig vil det for en sosialarbeider være like viktig å være oppmerksom på risikofaktorer som for eksempel om foreldrene ruser seg eller om det er vanskeligheter i økonomien i familien, for å kunne forebygge at vold i hjemmet oppstår.

4.3 Sosialt arbeid med voldsutsatte barn

Sosialt arbeid skal ha fokus på både individ og samfunn, samt sammenhenger disse imellom (Levin, 2004 & Hansen & Solem, 2017). Med et helhetlig perspektiv og øye for hvert individs situasjon, hva samfunnet gjør med den enkelte og hva den enkelte gjør for samfunnet, vil man på den ene siden kunne se at konsekvensene av at barn utsettes for vold i hjemmet er et individuelt problem, men at det på den annen side er et samfunnsproblem. Hver enkelt som utsettes for dette, vil potensielt kunne være en belastning for samfunnet ved å ha behov for helsehjelp, eller offentlige ytelser. Med bakgrunn i de enorme samfunnskostnadene og den

belastning barn utsettes for ved vold i hjemmet, satser regjeringen stort på kompetanseheving og forebygging (Justis- og beredskapsdepartementet 2017, s. 15). Likevel hjelper det ikke med kompetanseheving og åpenhet om temaet dersom de som møter barna i det daglige ikke tør å se at vold mot barn forekommer (Killèn, 2018, s.205). Det kan være vanskelig å ta inn over seg at et barn utsettes for vold av sine nærmeste, og dermed kan strategien bli at man lukker øynene for at slike ting skjer. Sosialarbeideren må derfor være åpen for at vold mot barn forekommer, og være oppmerksom på egne følelser i forhold til dette. Som sosialarbeider benytter man seg selv som arbeidsverktøy, noe som kan føre til ubehag i form av uventede følelser. Dersom sosialarbeideren selv har vært utsatt for vold, kan dette trigge frem ubearbejdede følelser som kan gjøre arbeidet vanskelig. På den annen side kan dette være en styrke i arbeidet med voldsutsatte barn, dersom sosialarbeideren har et avklart forhold til egne erfaringer.

I løpet av oppveksten er det rundt en femtedel som vil komme til å oppleve vold fra en omsorgsperson (Mossige & Stefansen, 2016, s. 11). De fleste barn går i barnehage, og alle barn går på skole, og i en barnehage gruppe eller i en skoleklasse vil det potensielt være flere elever som blir utsatt for vold. Barn som utsettes for vold har en større risiko for å oppleve mer vold, også senere i livet. Selv om det går bra med mange av de som er utsatt for vold som barn, er det likevel viktig å ikke glemme at dette kan føre til mange negative konsekvenser. Forebygging på ulike nivåer der dermed nødvendig for å hindre negativ utvikling. Kunnskap om risikofaktorer, påvirkning av sosiale relasjoner og helserelaterte plager er derfor viktig å ha for en sosialarbeider som jobber med barn (Aakvaag & Strøm, 2019, s. 15). Det vil dermed kunne være en god arena for sosialarbeidere som arbeider i barnehage og skole til å fange opp barn som utsettes for vold i hjemmet. En sosialarbeider vil kunne skape gode relasjoner til barna, gjennom trygghet, tillit og kommunikasjon og få til samtaler med barna om temaet. Ved å snakke med barn om vold, om hva vold er, om hva som er lov og hva som ikke er lov, kan man som sosialarbeider klare å fange opp om et barn er utsatt for vold i hjemmet. Ved å åpne opp for at dette er greit å snakke om i trygge omgivelser, kan barnet komme med små hint, eller det kan svare dersom det blir spurt direkte om hvordan barnet har det hjemme (Myhre, 2016, s. 107). I slike tilfeller er det viktig at sosialarbeideren er observant og tør å spørre videre, slik at det er mulig å finne ut av hva det er barnet opplever. Selv om barn kan ha traumer etter vold, som viser seg for eksempel som utagerende atferd, eller man ser risikofaktorer som rus, psykisk sykdom eller økonomiske problemer i familien, kan det på den annen side være tilfeller der man ikke har tenkt tanken på at barnet utsettes for

vold i hjemmet, der det ikke finnes andre risikofaktorer eller atferd hos barnet som er mistenkelig. Det er derfor viktig å alltid være åpen for at det kan forekomme, og lytte til barnet dersom det sier noe som kan være med på å avdekke at det foregår vold mot barn i hjemmet (Myhre, 2016, s. 103). NKVTS sin studie om vold og voldtekt i Norge, viser også at det er mange tilfeller av vold i hjemmet som ikke kommer frem, men som holdes skjult. Den private arenaen som hjemmet er, kan gjøre det vanskelig å oppdage. På den annen side kan det være vanskelig for barn å vite og forstå at vold i hjemmet ikke er greit, da det utøves av omsorgspersoner som også gir kjærlighet. Barnet har en tilknytning til den som utøver volden, som gjør at barnet kan tro at det skal være slik, og ikke vite om noe annet (Myhre, 2016, s. 102). Informasjon om temaet direkte til barna, kan gjerne begynne i barnehagen, slik at barna så tidlig som mulig lærer at vold ikke er akseptabelt, og at de kan få hjelp av andre i sitt sosiale nettverk. I tillegg kan informasjon om dette også gjøre at de som opplever volden ikke føler seg alene om å oppleve dette, noe som kan gjøre det lettere å snakke om (Aakvaag & Strøm, 2019, s. 144). På den annen side vil informasjon om at vold ikke aksepteres kunne gi motsatt effekt ved at barnet ikke tør fortelle om at de utsettes for vold. Samtidig må sosialarbeideren være oppmerksom på at barn har et annet språk, og uttrykker seg på en annen måte enn voksne, slik at de ikke nødvendigvis forteller direkte om vold i hjemmet.

Vold mot barn er et vanskelig område, og selv om man på den ene siden må være oppmerksom på at dette forekommer, må man på den andre siden være klar over at det er av like stor betydning å ikke overtolke signalene. I tillegg må barnets eget perspektiv og forståelse av volden tas i betraktning (Aadnanes & Gulbrandsen, 2017, s. 2). Dette er et komplekst og utfordrende tema, og kontekst må alltid utforskes.

5 Avslutning

Vold mot barn viser seg å være et samfunnsproblem, som gir både sosiale og økonomiske konsekvenser. Emosjonell støtte og et godt sosialt nettverk vil være viktig etter å ha blitt utsatt for vold og overgrep, for å forhindre psykisk og fysisk sykdom senere i livet. Men når volden utøves av omsorgspersoner, vil denne støtten være manglende. De som skal gi trygghet og støtte er de som også gir utrygghet og redsel. Når volden foregår i hjemmet er det som sagt heller ikke så lett å avdekke. Det foregår gjerne over lang tid uten at noe blir oppdaget. Kunnskap om konsekvenser av vold og risikofaktorer, samt kunnskap om tilknytning og traumesensitiv tilnærming, vil kunne bidra til at det er mulig å forebygge og oppdage vold i hjemmet. I tilfeller der barn utsettes for vold, kan denne kunnskapen brukes til å gripe inn så tidlig som mulig, og dermed stanse utviklingen av fysiske, psykiske, sosiale og økonomiske problemer. Fokuset på temaet og det faktum at det har store helsemessige og samfunnsmessige kostnader, har gjort at regjeringen setter i verk ulike tiltak for å forebygge. Blant annet skal det gjennomføres omfangsundersøkelser hvert femte år om vold i nære relasjoner. Dette gjør at det vil være mulig å se eventuelle forandringer. Likevel er det synd at man ikke kan undersøke hvordan de barna som vokser opp her og nå har det hjemme, fordi foreldre må samtykke til at barn deltar på undersøkelser. Dette vil si at man hele tiden vil være litt på etterskudd, samtidig som at det sier noe om at det er viktig å være oppmerksom på problemet her og nå, i møte med barn og unge, og tenke at vold i hjemmet forekommer, og at man derfor må arbeide forebyggende på ulike plan, i tillegg til at man er årvåken for ulik atferd hos barn som kan være tegn på vold. Viktigheten av kunnskap og forståelse om barn som utsettes for vold i hjemmet er enda klarere for meg nå. Samtidig som man ikke skal gå rundt og mistenke at alle barn med uforståelig atferd er utsatt for vold i nære relasjoner.

Litteraturliste

Andersen, I.L. (2014). Traumebevisst tilnærming. I: S. Søftestad & I.L. Andersen (red.), *Seksuelle overgrep mot barn. Traumebevisst tilnærming.* (s.54-67) Oslo: Universitetsforlaget

Barne- og likestillingsdepartementet, Prop 12 S. *Opptrappingsplan mot vold og overgrep 2017-2021.* Hentet 07.02.19 fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/f53d8d6717d84613b9f0fc87deab516f/no/pdfs/prp201620170012000dddpdfs.pdf>

Birkeland, I. E. (2016). Et bedre liv for berørte av vold og traumer. I: C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz (red), *Barn, vold og traumer. Møter med unge I utsatte livssituasjoner* (S. 296- 298). Oslo: Universitetsforlaget

Braarud, H.C. & Raundalen, M. (2011). Familie vold og barns utvikling: Kunnskap fra forskning og praksis. I: U. Heltne & P.Ø. Steinsvåg (red). *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 41-50) Oslo: Universitetsforlaget

Chapman, D.P., Whitfield, C.L., Felitti, V.J., Dube, S.R., Edwards, V.J. & Anda, R.F. (2004). *Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood.* Journal of Affective Disorders. Hentet 15.03.19 fra: https://ac-els-cdn-com.ezproxy.vid.no/S016503270400028X/1-s2.0-S016503270400028X-main.pdf?_tid=43c9f262-0d6d-4a4a-a3b1-cf02e4ac7cd6&acdnat=1555503997_2cc888b81d5a84e9552bce281f4c9b26

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving.* (5.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk

Dyregrov, A. (2010). *Barn og traumer. En håndbok for foreldre og hjelpere.* (2.utg.). Bergen: Fagbokforlaget

Hansen, R. & Solem, M.B. (2017). *Sosialt arbeid. En situert praksis.* Oslo: Gyldendal akademisk

Holt, T. & Hafstad, G. T. (2016). Barn og traumer: et utviklingspsykologisk perspektiv. I: C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz (red), *Barn, vold og traumer. Møter med unge I utsatte livssituasjoner* (s. 281- 295). Oslo: Universitetsforlaget

Jensen, T. K. (2007). Hvordan kan vi forstå og hjelpe barn og ungdom som har vært utsatt for traumer? I: H. Haavind & H. Øvreeide (red.). *Barn og unge i psykoterapi. Samspill og utviklingsforståelse*. (s.294-327)Oslo: Gyldendal Akademisk

Killèn, K. (2018). *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar*. (3.utg.). Oslo: Kommuneforlaget

Kvello, Ø. (2010). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Levin, I. (2004). *Hva er sosialt arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget

Mossige, S. & Stefansen, K. (2016). Rapport nr 5/16. *Vold og overgrep mot barn og unge-omfang og utviklingstrekk 2007-2015*. Oslo: NOVA. Hentet 14.03.2019 fra:

<http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2016/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-unge>

Myhre, A.K. (2016). Hvordan se det vi ikke ønsker å se- fysiske og psykososiale symptomer. I: K. Mevik, O.G. Lillevik & O. Edvardsen (red). *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. (s.100-115) Oslo: Gyldendal Akademisk

Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017. *Et liv uten vold*. Hentet 22.januar 2019 fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/97cdeb59ffd44a9f820d5992d0fab9d5/hplan-2014-2017_et-liv-uten-vold.pdf

Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner. *Et liv uten vold*. Status for tiltakene juli 2017. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet 21.januar 2019 fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/6ab3cf9eff5444b5b69156c6b3be891c/statusrapport-handlingsplan-vold_juli-2017.pdf

Skjørten, K., Hauge, M. I., Langballe, Å., Schultz, J. H. & Øverlien, C. (2016). Å se det utsatte barnet. I: C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz (red), *Barn, vold og traumer. Møter med unge I utsatte livssituasjoner* (S. 93-107). Oslo: Universitetsforlaget

Straffeloven (2005). Lov om Straff (LOV-2005-05-20-28). Hentet 26.03.19 fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Thoresen, S. & Hjemdal, O. K. (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Rapport 1/2014. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og

traumatisk stress. Hentet 14.02.19 fra:

https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf

Thoresen, S. & Myhre, M. C. (2016). Tiden leger ikke alle sår. Vold og traumer i et livsløpsperspektiv. I: C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz (Red), *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 150-166). Oslo: Universitetsforlaget

Torsteinson, S. (2011). Små barn utsatt for familievold. Fokus på diagnoser, psykobiologi og tilknytningspsykologi. I: U. Heltne & P.Ø. Steinsvåg (red). *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 60-73) Oslo: Universitetsforlaget

WHO, (2002). *World report on violence and health: Summary*. Geneva: World Health Organization. Hentet 07.02.19 fra:

https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf

Aadnanes, M. & Gulbrandsen L.M. (2017). Young people and young adults experiences with child abuse and maltreatment: Meaning making, conceptualizations, and dealing with violence. *Qualitative Social Work*. Hentet 17.04.2019 fra: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.vid.no/doi/pdf/10.1177/1473325016683245>

Aakvaag, H. F. & Strøm, I. F. (2019). *Vold i oppveksten; varige spor?* Rapport 1/2019. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet 05.04.2019 fra:

https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/03/NKVTS_Rapport_1_19_web.pdf